

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

IZ VSEBINE:

CELOVSKA MD — AVSTRIJSKA POLITIKA
 GORIŠKI SLOVENCİ ZA LJUDSKO FRONTO
 AVSTRIJSKI KMETJE ZA AGRARNO REFORMO
 LETALSTVO V NOVI JUGOSLAVIJI
 PROSLAVA STOLETNIČE MARČNE REVOLUCIJE NA MADZARSKEM

LETNIK III.

CELOVEC, V SOBOTO 20. III. 1948

ŠTEV. 15 (108)

Zahtevamo preklic neupravičene izjave varnostne direkcije

Slovenska prosvetna zveza je poslala dne 18. 3. 1948 varnostni direktorji za Koroško sledeči protest:

Slovenska prosvetna zveza smatra izjavo varnostne direkcije, kakor je bila objavljena dne 13. marca 1948 v celovškem dnevnem časopisu kot tudi pismo števil. 3779/SD/48/G od 15. marca 1948, v katerem varnostna direkcija izjavlja, da občni zbor Slovenske prosvetne zveze dne 12. 3. 1948 ni bil sklican v smislu društvenih pravil in da varnostna direkcija ne bo priznala novoizvoljenega odbora, za neosnovano in jo zavrača z najostrejšim protestom.

a) Trditev v pismu varnostne direkcije, da občni zbor ni sklican bivši predsednik dr. Tischler, ne odgovarja dejstvu. Na seji odbora Slovenske prosvetne zveze dne 3. 3. 1948 je bilo sklenjeno, da se bo vršil občni zbor dne 12. 3. 1948. S sklepom se je strinjal tudi bivši predsednik dr. Joško Tischler in naročil, da se občni zbor skliče na imenovan dan.

b) Rok 14 dni za sklicanje občnega zbora je predviden zaradi tega, da se nudi članom kulturnih društev možnost pravočasne obvestitve o občnem zboru. Temu pa je bilo popolnoma zadoščeno, kar je razvidno iz udeležbe: Razen dveh delegatov so bila vsa kulturna društva zastopana na občnem zboru. Vsi delegati so uvideli tehnično potrebo, da se vrši občni zbor dne 12. 3. 1948 in so to tudi pred občnim zborom soglasno sklenili. S tem je popolnoma jasno, da je bil sklican občni zbor v smislu in duhu

statutov Slovenske prosvetne zveze in da je bil s tem tudi sklopljen in imel vso pravico, izvoliti nov odbor.

Z vso odločnostjo ugotavljamo, da je Slovenska prosvetna zveza organizacija koroških Slovencev, ne pa varnostne direkcije v Celovcu. Pravico in dolžnost, govoriti v imenu članov in štiti njihove interese ima edino in samo občni zbor. On je najvišji forum Slovenske prosvetne zveze in ima samoumevno v prvi vrsti sam pravico, štiti pravice članov in urejevati interne zadeve kot izvolitev odbora itd., ne pa varnostna direkcija.

Neupravičeno izjavo varnostne direkcije v zvezi z občnim zborom Slovenske prosvetne zveze smatramo kot napad na demokratične pravice Slovenske prosvetne zveze, kot vmešavanje varnostne direkcije v notranje zadeve Slovenske prosvetne zveze in kot vsiljevanje

njene volje organizacijam Slovenske prosvetne zveze.

Mnogi znaki govorijo o tem, da odraža izjava varnostne direkcije ob priliki občnega zbora Slovenske prosvetne zveze principiellno sovražno stališče do kulturnega udejstvovanja koroških Slovencev.

Novi odbor se zaveda odgovornosti, katero mu je dal s soglasno izvolitvijo občni zbor Slovenske prosvetne zveze in izjavlja, da bo z vsemi močmi štiti kulturne pravice koroških Slovencev in se boril proti vsakemu kratenju teh pravic.

Odbor zahteva v imenu članov Slovenske prosvetne zveze preklic neupravičene izjave varnostne direkcije in takojšnje priznanje novoizvoljenega odbora Slovenske prosvetne zveze.

Češkoslovaška na novi poti

Sredi marca je bila v Pragi prva seja ustavodajne narodne skupščine po sestavi nove vlade, na kateri je predsednik vlade Gottwald govoril o delovnem načrtu nove vlade.

Predsednik Gottwald se je uvodoma v svojem govoru dotaknil izdajalske vloge češkoslovaške buržoazije v dobi pred Hitlerjevsko okupacijo Češkoslovaške in ugotovil, da je češkoslovaško delov-

no ljudstvo že takrat spoznalo, da je češka in slovaška gospoda nezanesljiva in izdajalska. Zato češkoslovaško ljudstvo po izgonu Nemcev in osvoboditvi svoje države ni več dovolilo, da bi se obnovile predmonakovske reakcionarne stranke, ki so bile direktno politično orodje češke in slovaške veleburžoazije. Ustvarili smo vlado Ljudske fronte kot izvršni organ zveze delavcev, kmetov, obrtnikov in inteligence. V novi — ljudsko demokratični republiki smo pričeli dejansko uresničevati načela, da je ljudstvo vir vse moči.

Podržavljenje pa tedaj še ni bilo povsem izvedeno. Kapitalisti so lahko še nadalje koplčili dobičke, razen tega so obdržali bivši oblastniki vse državljanske pravice, ki so jih silno izrabljali. Štiti in oproščali so izdajalce in kolaboracioniste, vtihotapljali so svoje agente v zakonite politične stranke in množne organizacije, na njihove vodilne položaje pa postavili svoje ljudi ter s tem izpreminjali te stranke in organizacije v sredstvo reakcije. Rezultat takega razvoja je bil, da je bila izgnana skozi vrata, februarja 1948 pa smo opazili, da se je vrnila skozi okno. Takšno je

stah hitlerjevskih čet proti Združenim narodom.

Tak položaj v bivšnji in francoski coni je resna ovira za demokratizacijo Nemčije; zato naj se razvoljavijo odredbe o prepovedi delovanja enotne socialistične stranke, narodnega kongresa za enotnost in pravičen mir, kulturne zveze o širjenju demokratičnega tiska. Prepovedo naj se vse fašistične organizacije, zveze, odbori in druga združevanja, katerih delovanje je v nasprotju s smotri okupacije, ki jih določajo potsdamski sklepi.

Maršal Sokolovski je nato naglasil, da v zahodnih conah zapirajo in preganjajo resnične demokrate, medtem ko uživajo vojni zločinci zaščito okupacijskih oblastev. Primerjajoč položaj pod Hitlerjem s sedanjim stanjem v zahodnih conah, je maršal Sokolovski naglasil, da je pohod proti demokratičnim silam v zahodnih conah Nemčije prav tako obsojen na propast kakor Hitlerjev režim.

Maršal Sokolovski je nato prešel na vprašanje Marshallovega načrta in je dejal:

General Robertson ne vprašuje delovnih ljudi Nemčije, ali je Marshallov načrt sprejemljiv, marveč one, ki so mu najbližji, t. j. predstavnike monopolov in doverljivejšne in današnje nemške imperialiste, ki so seveda za Marshallov načrt. Ta načrt namerava zasužnjiti delavski razred in ustanoviti imperialistični zahodni blok, v katerega bi naj bil pritegnjen tudi zahodni del Nemčije, ter ga izkoristiti kot orodje za nov napad. Če gledamo stvari s tega stališča, je popolnoma jasno zakaj štiti vojne zločince. Ne sprehajajo se samo svobodno po zahodnih conah, temveč zavzemajo tudi vodilne položaje in so vključeni v Marshallov načrt.

Znamenja krize v Ameriki

Kot poročajo razni ameriški listi, so bila v Združenih državah Amerike številna industrijska podjetja prisiljena, da so pričela zmanjševati proizvodnjo in odpuščati na tisoče delavcev. Tendenca zmanjšanja proizvodnje zavzema vedno večje število ameriških industrijskih podjetij in jasno dokazuje, da se približuje v Združenih državah neizogibno gospodarska kriza velikega obsega. Ameriški listi poročajo, da so naročila pri industrijskih podjetjih v stalnem vpadanju, kar je prisililo podjetnike številnih industrijskih obratov, da so opustili načrte o razširjenju tovarniških obratov. Zmanjšanje proizvodnih načrtov številnih panog ameriške industrije ima za posledico, da kapitalisti odpuščajo od dela vedno več delavstva, tako da število brezposelnih dnevno skokoma narašča.

Vendar ameriško delavstvo ne prenaša molče krivic in pomanjkanja, kateremu je izpostavljeno. V Zedinjenih državah zavzema množično gibanje ameri-

bilo gospodarsko, razredno in politično ozadje februarjske vladne krize.

Reakcija je sklenila zadati ljudsko demokratičnemu gibanju odločilen udarec. Direktni namen reakcije je bil sprememba odnosa sil v vladi in v vsej državi še pred volitvami, ker se je bala poraza pri volitvah. Reakcija je hotela odpraviti ljudsko demokratično gibanje ter odvzem vsega, kar je dala ljudstvu narodna revolucija in osvoboditev.

Toda ljudstvo je spregledalo vse skrite namene in smotre še preden je reakcija postavila vse na eno karto ter povzročila vladno krizo. Ljudstvo je uvidelo za kaj vse gre in je položilo v teh kritičnih dneh nov izpit politične zrelosti. Gottwald je izrazil delovnemu ljudstvu in njegovim političnim predstavnikom svoje občudovanje in hvaležnost za njihov odločen nastop med krizo in nato dejal: Zaradi preveč odkritega in predrznega nastopa kontrarevolucije ter zaradi pripravljenosti in budnosti ljudstva in njegove vodilne stranke — komunistične partije, je bila v kati zadušena protirevolucionarna zarota reakcije.

Gottwald je prečital nato program nove vlade, ki predvideva uresničitev vseh tistih najvažnejših delov vladnega programa iz julija 1945, ki še niso bili uresničeni, uresničenje zahtev vsedravnega kongresa tovarniških svetov in sindikalnih organizacij ter zahtev kongresa kmečkih komisij. Vlada bo uresničila tudi vse zahteve, ki se postavljajo pred njo po zadušitvi protivladne reakcionarne zarote v februarju 1948.

Gottwald je zaključil svoj govor z besedami: »Sestavni deli prerojene Ljudske fronte so lahko samo prerojene politične stranke in nestrankarske organizacije, iz katerih morajo biti brezpogojno odstranjeni vsi agenti reakcije. Vlada se obvezuje pred vsem svetom, da bo to izvedla. To čiščenje javnega življenja že izvajajo akcijski odbori Ljudske fronte, vlada pa bo skupno z osrednjimi akcijskimi odbori pazila, da se bo čiščenje točno izvajalo in da ne bo ostalo na pol poti.«

Govor predsednika Gottwalda je pogosto prekinilo navdušeno ploskanje navzočih poslancev. Nato je sledila razprava o programu nove vlade. Prvi je govoril generalni tajnik KP ČSR Rudolf Slansky, ki je v imenu poslaniškega kluba Komunistične partije izjavil, da se povsem strinja s programom nove vlade. Slansky je ugotovil, da je domača re-

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Maršal Sokolovski o razmerah v zapadni Nemčiji

Kakor poroča Tanjug, so na nedavni seji zavezniškega nadzorstvenega sveta za Nemčijo v Berlinu razpravljali o naslednji pismeni izjavi maršala Sokolovskega glede na prepoved demokratične delavnosti v zahodni Nemčiji.

»V Ameriški, britanski in francoski coni je delovanje enotne socialistične stranke Nemčije v nasprotju s sklepi potsdamske konference in nadzorstvenega sveta o demokratizaciji Nemčije prepovedano, komunistično partijo pa preganjajo. Za demokratične organizacije delovnih ljudi v zahodnih conah je ustvarjen poseben režim. Iz Porurja so bili izgnani ne samo pristaši enotne socialistične stranke, ampak tudi antifašisti — člani zveze preganjancev nacističnega režima. V zahodnih conah so prepovedani listi komunistične partije, dela Marxa, Engelsa in Lenina so vzeta iz prodaje in uničena. Prepovedujejo in uničujejo brošure, v katerih se zahiteva vzpostavitev enotnosti Nemčije, demilitarizacija in demokratizacija.

Prav tako je v zahodnih conah prepovedano delovanje narodnega kongresa za enotnost in pravičen mir. Vsakdo, ki je za enotnost Nemčije, je izpostavljen preganjanju. V francoski coni Nemčije se vodi politika podpiranja protidemokratičnih in napadalnih sil; protidemokratične in militaristične organizacije svobodno razvijajo svojo delavnost.

Dovoljene so razne zveze delodajalcev, ki so tvorile pod Hitlerjevim režimom sestavni del rasističnega državne mehanizma in fašističnega militarističnega gospodstva. Hkrati izdajajo angloameriška zasedbena oblastva veličanske vsote za vzdrževanje raznih »odborov« in »skupin«, v katerih so zbrane osebnosti, ki so se aktivno borile v vr-

Po naši zemlji

Pod pritiskom zemljiške gospode

V zmoti je če bi kdo mislil, da je sto let po marčni revoluciji fevdalni sistem izkoriščenja že dokončno propadel. Pri nas na Slovenskem Koroškem se še vedno šopiri zemljiška gospoda, ki živi na račun žuljev našega kmečkega in gozdnega delavca in ki si prizadeva, da bi ji ponovno tlačnil.

V tem pravcu se v Podjunj predvsem uveljavlja kmetom ter kmečkim in gozdnim delavcem daleč naokrog znani grof Thurn v Zeleznj Kapli. Slično se pri nas in drugod udejstvujejo razni Helldorfi, Mettnitzi, Leitgebi, Mareschi in drugi, ki imajo svoja veleposestva razporedena širom Slovenske Koroške in ki v različnih oblikah ovirajo naše kmečko prebivalstvo v njegovih težjih po gospodarskem napredku.

Oglejmo si nekoliko razmere na posestvu kneza Orsini-Rosenberga v Globasnici. Zemlja, ki jo danes poseduje, je bila nekdanj last slovenskih kmetov, ki so na njej živeli in bili zadovoljni. Na planinah, kjer se pasejo sedaj črede veleposesnika — tuja, so nekdanj vriskali naši slovenski pastirji in pasli svoje lastne črede. Po hribih, ki mejijo na našo matično državo, so gospodarili naši kmetje. Imena posestev, ki so danes last kneza, še pričajo o tem, da je bila to slovenska posest. Kmetje na Lužah, pri Logarju, pri Stegarju, pri Knepiču in itd. so postali žrtve načrtne kolonizacije, njihove kmetije so pod gospodarskim pritiskom prišle na boben. Pokupil jih je knez. V naše slovenske kraje so se priselili tujci, ki jih je knez naročil iz nemških krajev Koroške ter jim dal bivša slovenska posestva v najem in upravo. S tem se je začela sistematična germanizacija naših vasi. Za par tujih priseljencev se je moralo naše slovensko ljudstvo siliti z nemščino. Vsak Slovenec, ki je hotel dobiti dela pri knezu, je moral govoriti njegov jezik, če ni hotel biti zapostavljen in zatiran. Tako se je širil z dneva v dan vpliv veleposesnika, ki je sejal razdor med prej enotne in zadovoljne vaščane, da so se začeli med seboj prepirati in sovražiti. Posledica tega je razvana vaška skupnost.

Knez Orsini-Rosenberg je vseskozi zastopal velenemške tendence in je tudi danes odkrit sovražnik za svoje pravice se borečega slovenskega prebivalstva. To se očituje tudi v razmerah, ki vladajo na njegovem posestvu. Zapostavljanje in šikaniranje slovenskih gozdnih delavcev, ki so tam zaposleni, je na dnevnem redu. Stanovanjske razmere, v katerih živijo pri njem delavci, so neznošne. Nobenih popravil ne izvršijo, za vse mora skrbeti delavec sam in seve tudi plačati iz svojega žepa, čeprav za-

služi komaj za najnujnejše življenske potrebe.

Na knezovem posestvu v Globasnici sta bila zaposlena domačina Kandur in Volbart. Ko je nekoč tov. Volbart prosil upravitelja Müllerja za par desk, da bi si mogel popraviti svoje stanovanje, mu je bila prošnja odbita. Tudi pri drugih svareh je tako. Ko se je tov. Volbart pri upravitelju Müllerju pritoževal glede pomanjkanja obleke in obutve, mu je ta odvrnil, naj gre h komunističnemu županu, ta mu bo že dal kar potrebuje. Tovariša Kandurja in Volbarta je upravitelj Müller večkrat nagovarjal naj izstopita iz OF češ, da jima članstvo v OF samo škoduje. Ko upravitelj s prigovarjanjem ni uspel je pričel z različnimi šikanami. Kandurju je čisto odrejal taka dela, ki jih en sam človek nikakor ne zmore. Na pritožbe mu je Müller izzivalno odgovarjal naj potrpi, dokler ne pridejo komunisti. Nato se je Kandur pritožil na upravo v Zenuku, kjer pa tudi ni ničesar dosegel. Müller ga je še na-

prej šikaniral, kar si seve Kandur ni pustil brez ugovorov dopasti. To pa je imelo za posledico, da so Kandurja odpustili iz službe.

Slično se je dogodilo tov. Volbartu. Ko mu je žena težko zbolela je bil prisiljen ostati nekaj časa doma, ker bi sicer otroci ostali prepuščeni samim sebi. Vseeno je dobil poziv na delo, kateremu se seve ni mogel odzvati. Tudi Volbart je bil odpuščen iz službe.

Oba zavedna Slovenca sta sedaj brez zaposlitve in ne vesta kako bi preživljala svoje družine. Da bi uprava knezovega posestva opravičila svoje ravnanje, navaja seve najrazličnejše vzroke. Jasnopa je, da sta izgubila oba prizadeta delavca svoje službe zato, ker sta bila zavedna slovenska antifašista in ker sta se sukšala upirati izkoriščanju in šikanam.

Vprašujemo se, kako dolgo bo slovenski delovni človek še izroččen na milost in nemilost grofom in knezom ter njihovim filapcem. Očividno tako dolgo, dokler si ne bo z lastnimi naporii priboril svoje pravice do svobode in lepšega življenja.

VELIKOVEC

V sredo, dne 17. marca 1948 so se zbrali mladinci in mladinke iz velikovškega okraja na svoj okrajni plenun Zveze mladine za Slovensko Koroško. Z odborovega poročila je bilo razvidno, da se je mladina velikovškega okraja v zadnjem podelitju organizacijsko in politično uspešno izgrajevala in utrdila in da se je aktivno udeještovala pri kulturno-prosvetnem delu in na področju fizkulture. Med drugim je mladina velikovškega okraja prispevala 1250 ur prostovoljnega dela pri postavljanju spomenika padlim partizanom v Št. Rupertu, in se poleg tega stavila na razpolago pri nabiranju prispevkov za spomenik. 23 mladincev se je udeležilo gradnje mladinske proge Šamac — Sarajevo. Mladina je priredila v okraju več miklavževanj in božičnic, na katerih je obdarovala nad 1200 otrok. Novost v mladinskem udeještovanju je bil množičen fizkulturni miting v Mohličah. Fizkulturi bo mladina v bodoče posvetila posebno pažnjo.

Na plenunu so bile podane tudi prve smernice za pripravljano delo za gradnjo prosvetnega doma v Žitari vasi. S tem delom bo mladina velikovškega okraja pričela že v prihodnjih dneh.

RADIŠE

V našem zadnjem dopisu v »Slovenskem vestniku« smo poročali o kulturni prireditvi, ki so nam jo pripravili naši prosvetaši. Očividno koroškimi oblastem ni po volji da se udejstvujejo v slovenski prosveti.

Tri tedne po prireditvi sta se pri tov. Šimanu Wrulichu, ki je že 25 let neumoren prosvetaš in ki je bil na zadnjem občnem zboru SPZ odlikovan za svoje požrtvovalno delo ter pri predsedniku našega prosvetnega društva pojavila dva orožnika. Ker tovarišev nista dobila doma je par dni za tem ponovno prišel orožnik k Wrulichu in zahteval informacije o prireditvi igra. Trdil je, da prireditev ni bila prijavljena, kar seve ne drži. Orožnik je hotel tudi vedeti, če je bila igra političnega značaja, ter če so jo igrali člani OF. Vrh vsega je orožnik zahteval še imena vseh igralcev. Hotel je tudi vedeti, kakšnega poklica je tov. Wrulich, v kakih gospodarskih in družinskih razmerah živi in če je bil že predkaznovan. Zahteval je, da naj se Wrulich osebno zglaši pri orožniškem komandantu v Žreclu.

Če upoštevamo dejstvo, da je bila prireditvev v redu prijavljena in za vso javnost dostopna, tedaj moramo smatrati tako naknadno policijsko zasliševanje samo kot poskus beganja in zastraševanja s ciljem oviranja slovenskega kulturno-prosvetnega dela. Takih sredstev so se pri nas oblasti posluževale že v prvi avstrijski republiki. Takrat nas niso mogli oplasiti. Tudi nacistična strahovlada nas ni mogla stresti, nasprotno, prispevali smo svoj delež, da je sama bila strta. Tudi v bodoče nam za zastraševanjem ne bodo ubili volje do narodno-prosvetnega dela.

Orožništvu v Žreclu pa priporočamo, naj se raje bolj briga za zaščito radiškega prebivalstva pred različnimi vlo-

mi, tatvinami in grožnjami, ki se s strani zločinskih elementov v zadnjem času čedalje bolj množijo.

LOČE OB BAŠKEM JEZERU

V nedeljo, dne 14. t. m. je gostovala pri nas igralska skupina SPD »Drava« iz Glinj z novo »Miklovo Zale«. Ze davno prej smo se veselili tega obiska. Zato se je v dvorani pri Ročičniku zbralo toliko ljudi kot še nikoli poprej. Ze pol ure pred pričetkom se jih je mnogo moralo vrniti domov, ker niso več dobili prostora v dvorani. Igre niso prišli gledat samo domačini, temveč tudi gledalci iz daljne okolice.

V kratkem nagovoru je tov. dr. Mirt Zwitter nakazal pomen »Miklove Zale« in primerjal borbo slovenskega ljudstva v preteklosti z današnjo borbo koroških Slovencev za enakopravnost in življensko pravico. Nad 600 glava množica gledalcev je navdušeno in s odobravanjem spremljala igre, ki so jo v živih slikah in v dovršeni obliki podajali gostje iz spodnjega Roža.

Pokazali smo Glinjčanom s svojo udeležbo, da prebivamo tudi tu ob Baškem jezeru pod mogočno Jepo zavedni Slovencev in da nas ni malo. Se bi želeli takih obiskov, ki bodo gotovo vsodbudili tudi naše domače prosvetaše k živahnemu delu.

Slov. prosvetna zveza raznanja:

V nedeljo, dne 21. marca 1948 priredi SPD »Zarja« ob 11.30 uri v kinodvorani v Zelezni Kapli igro »Pred vaškim znamenjem«. Na programu je še petje ter nastop pionirjev.

V nedeljo, dne 21. marca 1948 ob 16. uri bo v Zvabeku v prostorih Hranilnice občni zbor SPD »Drava« z nagovorom in volitvijo društvenega odbora.

SPD »Edinost« v Skofičah priredi na velikonočni ponedeljek, dne 29. 3. 1948 ob 2. uri popoldne v narodnem domu igro »Revček Andrejček«. — Sodelujejo tamburaši.

OBJAVA

Kmečka zveza za Slovensko Koroško vabi vse slovenske čebelarje na posve-tovalni sestanek, ki bo v torek, dne 23. marca 1948 v pisarni Kmečke zveze, Celovec, hotel »Črni orek« 7/I.

Obraavnava se bo poživitev slovenskega čebelarskega društva.

KMETJE IN DELAVCI SLOVENSKE KOROŠKE

nalagajte vaš odvišen denar v svoji zadrugi, ki zopet obrestuje vloge in daje posojila. Hranilnica in posojilnica v Sinči vasi s sedežem v Dobrli vasi posluje vsak četrtrek od 8. do 14. ure.

OGLASI

Nov »Dieslov« motor, 5 PS, se proda ali zamenja za les. Dopise na upravo Slovenskega vestnika pod označbo »motor«.

Motor na bencin, 4 PS, se proda ali zamenja za les. Dopise na upravo Slovenskega vestnika pod označbo »motor«.

KAKO JE NASTALA NOVA JUGOSLAVIJA

PETA OFENZIVA

Izdan je nalog za prehod preko proge. Prva divizija bo prešla na sektorju Renovica-Kotorača, a mi na sektorju Pale-Stambolčić. Sedma divizija gre v Podgradu.

Ko se je zmrščilo smo jahali čez Jahorino. Divni so njeni široki gozdovi. Spuščamo se v Mrkodol. Tu smo naleteli na Vrhovni štab. Tovariši že 48 ur niso nič jedli, ker se je komora izgubila. Legli smo okrog druge ure, a ob štirih smo že morali vstati.

Sobota, 19. junij.

Babiči. — Ze ob petih-zjutraj smo nadaljevali pot. Prehod je bil v glavnem izvršen brez večjih težkoč. Na oni strani je ostal samo del Pratečega bataljona,

med drugim tudi Niki Tabakov in 17 tovarišev. Tanki so jim presekali pot.

V neki kolibi smo našli na štab II. dalmatinske brigade. Tu smo se malo odpočili. Nekdo je dejal, da prihaja Nazor. Peko je skočil in zapovedal, naj starega pesnika privedejo v kolibo. Nazor je bil ves mokri in od mraza se je stalno tresel. Peko je zaprosil tovariše, da so napravili prostor, naložil na ogenj, posadil Nazorja na stol in mu začel sam snemati čevlje in mokre nogavice. Mitar je nekje izstaknil toplo kavo. Nazor je jedel, v očeh so mu bile solze. Očividno ga je ganila pozornost Peke.

Dobro se drži Nazor. Skozi največje težave je lahko prehajal. Tudi sedaj je veder:

»Prešli smo! To se je tudi pričakovalo...«

V drugem kotu sobe mi pravi Peko: »Veliko nam pomeni Nazor, skoraj 70

let že ima in vendar, kako vse lepo prenaša...«

Nedelja, 20. junij.

Pokret. — Prešel sem v Medakoviče. Temperatura me je mučila, 39° C. Okoli poldneva me je Mitar poklical na stran. Vidim, da bi mi hotel nekaj reči: Olgi je zelo težko. Dali ti bom konja. Pojdi takoj do nje.

Predal mi je pismo, ki ga je napisal Kreun.

»... tovarišica Olga umira...« in dejal:

— Ze večeraj sém to vedel. Amputacija je bila prepozna. Dr. Pavletič je dejal, da je v 95 primerih smrt gotova...«

Dve polni uri sem jezdil z Gojom Nikoičem. Srečali smo Drugo proletarsko. Olgo so na nosilnicah nosili na Romantjo. Bila je pri zavesti:

»Večeraj je bilo strašno. Slušala sem, da si ranjen. Ali si vzel injekcijo proti tetanusu.«

Moral sem vzeti injekcijo. Potem je prišla Stanojka Djurič, da bi Olgi dal

komfor-injekcijo, ali je Olga ni hotela prejeti:

»Ni treba, Stanojka, trošiti dragoceno zdravilo. Varuj ga za tovariše, katerim bo rešilo življenje!«

Tovariši so spustili nosilnice da bi se malo odpočili. Olga me je poklicala:

»Varuj Milico, lepo jo vzgoji. Naj bo zdravnik, v vojski. Ko boš prišel domov, ji reci naj se ravna po svoji materi...«

To so bile njene poslednje besede. Treba je bilo najti tovariše, ki bi nosili nosilnice. Šel sem do komandanta bataljona. Olga je umrla čez 10 minut, do zadnjega trenutka pri zavesti.

Ponedeljek, 21. junij.

Pokret. — Pred Mokrim so ustaši spustili dva — tri rafale iz mitraljeza, ali smo vsi brez borbe prešli preko poti Sarajevo — Zvornik. Šel sem z drugo proletarsko brigado, potem pa sem krenil proti Šahbegovičem, kjer je bil Vrhovni štab II. divizije. Ustaši so pričeli nekje v bližini streljati, srečal sem 5 — 6 Dalmatinov, lačnih, iznemoglih, ki so se izgubili od svoje enote. (Dalje.)

Obnova celovške Mohorjeve družbe - avstrijska politika

Pod gornjim naslovom je profesor bogoslovja na univerzi v Ljubljani in član odbora Mohorjeve družbe v Celju dr. Anton Trstenjak priobčil v »Slovenskem poročevalcu« članek, ki ga v celoti objavljamo.

Obnovitev Mohorjeve družbe v Celovcu je pri nas vzbudila upravičeno pozornost in ogorčenost. Ves čas po razpadu stare Avstrije ni bilo nič slišati o kaki posebni celovški Mohorjevi družbi. Saj se je Mohorjeva družba morala prav iz Celovca izseliti in prenesti svoj sedež v Jugoslavijo, ker ji je bilo delovanje v Avstriji onemogočeno. Ako se je torej sedaj na mah pojavila v Celovcu zopet Mohorjeva družba, ako je dobila celo od nemškega deželnega glavarja s posebnim odlokom dovoljenje za tiskanje knjig in publikacij za slovenski narod na Koroškem, potem je otipljivo, da za sedanjo Mohorjevo družbo v Celovcu in za njenim obnovljenim delom tiči posebna nemško-avstrijska politika.

Kako to, da je koroški deželni glavar naenkrat postal tako naklonjen slovenskemu narodu na Koroškem? To mora imeti svoje čisto določene namene in ozadje. To ozadje je pa tudi docela enostavno: stojimo pred mirovno konferenco, ki obravnava vprašanje meja med Avstrijo in Jugoslavijo. Tu vedo avstrijski Nemci, da bo Jugoslavija postavila zahtevo po reviziji meja na Slovenskem Koroškem. Zato je treba vse storiti, da se koroški Slovenci ne odločijo za Jugoslavijo, ampak za Avstrijo, zato jim je treba pokazati, da kot Slovenci niso zatirani, da smejo v svojem jeziku tiskati knjige in publikacije, to je pa tudi dober material za propagando na mirovni konferenci sami. Sprajšujemo se samo, kako to, da nemški deželni glavar na Koroškem ni čutil vsaj propagandne potrebe, da bi dal Slovencem tudi lastno šolstvo, slovenske ljudske in srednje šole? Vsaj do konca mirovne konference, potem bi jih itak ukinil. Tega si seveda ne upa, ker ve, da bi

slovenske šole res narod vzgajale v narodnem duhu, mu ohranile narodni jezik in zavest. Dočim se dobro zaveda, da jim knjige celovške Mohorjeve družbe ne bodo na poti pri njihovem ponemčevalnem delu, da ne bodo ljudstva vzgajale k narodni zavednosti in pripadnosti k enotni domovini v Jugoslaviji. Pač pa se enako zaveda, da bo Mohorjeva družba s svojimi knjigami dobro sredstvo za uspavanje slovenske narodne borbenosti in zavesti. Pod pretezo slovenstva bodo namreč ljudi prepričevali, da je treba samo avstrijsko oblast spoštovati, da je to njihova domovina in da je greh, ako se upiraš zakoniti oblasti v lastni domovini in podobno. Da to ni le razlaga, ampak da je to zavestna metoda koroških Nemcev in slovenskih nemčurjev v ponemčevanju koroških Slovencev, se vidi iz dejstva, kako silno hvalijo predsednika celovške Mohorjeve družbe, prelata Podgorca, češ da je absoluten Slovenec, in da zato ne morejo razumeti, kako more imeti izmed Slovencev sploh kdo še drugačno stališče glede koroškega vprašanja in priključitve k Jugoslaviji. Prav ta izraz absoluten Slovenec je najznačilnejši za celotno avstrijsko ponemčevalno politiko, ki tiči za obnovo celovške Mohorjeve družbe v nasprotju do celjske, ki pa piše in deluje v jugoslovanskem duhu. Absolutno slovenstvo brez zveze in smisla, za katero hočejo slovenski narod na Koroškem slepiti in jih tako odvrčati od Jugoslavije. Saj ste lahko absolutni Slovenci, samo Avstrijci morate ostati, Jugoslavnici ne smete biti, zato stran od celjske Mohorjeve družbe. Da bi to še bolj za leglo, dodajo, češ celjska družba je itak že čisto komunistična in to je zadnja beseda zoper katero mislijo, ni ugovora. To se nam je zdelelo važno, da zopet pribijemo, da se koroški Slovenci ne bodo dali zapeljati od nobene nemške preteze v ponemčevanju ljudstva, tudi če bi to prihajalo k njim z Mohorjeve družbe v slovenski besedi in s parolo absolutnega slovenstva, kajti za vsem tem tiči nemška avstrijska reakcija.

Goriški Slovenci obsojajo izdajalce

V okviru predvolivnih zborovanj na Goriškem je Mestni odbor Demokratične fronte Slovencev v Goriški sklical zborovanje, na katerem je govoril slovenski kandidat na listi italijanske ljudske fronte tovariš dr. Lambert Mermolja. Razni drugi govorniki, ki so govorili za njim, so razkrinkali delovanje maloštevilne slovenske izdajalske klike, ki se zbira okrog »Demokracije« in se veže z italijanskimi reakcionarnimi strankami. V zvezi s tem so zborovalci sprejeli resolucijo, v kateri goriški Slovenci, zbrani na svojem predvolivnem zborovanju soglasno obsojajo izdajalsko pisanje in stališče »Slovenskega Primorca« in »Demokracije«, ki zavajata goriške Slovence na izdajalsko pot, s tem, da propagirata v aprilskih volitvah za

stranke, ki so vedno bile proti Slovencem, njihovim interesom in njihovim narodnim pravicam. Ugotavljajo dalje, da stališče »Demokracije« in »Slovenskega Primorca« ne ustreza interesom slovenskega ljudstva in predstavlja v tem odločilnem trenutku največje izdajalsko početje proti slovenski manjšini v Italiji.

Opomba uredništva:

Kakor znano se je ravno »Demokracije« nedavno poslužila tudi izdajalska skupineca rušilec enotnosti koroških Slovencev ko je v službi sovraženikov slovenskega ljudstva poizkusila klevetati narodno gibanje koroških Slovencev in delo Mohorjeve družbe v Celju ter oblatiti novo Jugoslavijo.

Zahodna zveza ni v skladu z interesi Evrope

Mednarodni opazovalec »Izvestij« komentira poročilo inozemskega tiska o bruseljski konferenci in pravi:

»Ze pred začetkom londonske konference predstavnikov Velike Britanije, Združenih držav Amerike in Francije o Nemčiji, je Sovjetska vlada opozorila vlade treh sil, da je separatno razpravljanje o nemškem problemu kršitev potsdamskega sporazuma in drugih zavestniških sklepov, ki se nanašajo na Nemčijo. Organizatorji te konference so hoteli to prikriti, češ da potsdamski sklepi ne prepovedujejo sklicevanje konference za posvetovanje med posameznimi državami — podpisnicami. Toda to uradno »pояsnilo« je v očitem nasprotju s stvarnostjo in pisanjem ameriških, britanskih in francoskih časopisov o nalogah londonske konference. Nota, ki jo je poslala sovjetska vlada 6. marca ob priliki londonske konference o Nemčiji, je razkrila prave namene organizatorjev te konference in jasno dokazala neutemeljenost dane »obrazložitev«.

Predstavniki tiska omenjenih sil kljub temu ponovno skušajo prikriti različni značaj londonske konference in to

celo še po sovjetski noti 6. marca ter govore, da gre tu samo za »posvetovanje«.

Razgovori predstavnikov petih držav v Bruslju za sestavo »zahodne zveze« dokazujejo lažnjivost pojasnjal organizatorjev londonske konference in njihovih plačanih propagatorjev. Razvoj konference v Bruslju odkriva tudi Bevinove »skrbi« za ohranjanje civilizacije zahodne Evrope, ki jo poudarja v svojem govoru 22. januarja. Ni slučajno, da tisk zapadne Evrope že odkrito govori o direktnih zvezah med Marshallovim načrtom in »zahodno zvezo«. Z vsiljevanjem Marshallovega načrta evropskim državam hočejo ZDA nekako uzakoniti svoje brezobzirno vmešavanje v gospodarsko življenje zahodno-evropskih držav, sestava »zahodne zveze« pod ameriškim pokroviteljstvom pa omogoča ZDA vmešavanje v celotno notranjo politično življenje zahodne Evrope.

V Bruslju so skovali garoto proti miru v Evropi in proti demokratičnim gibanjem in državah, ki so se udeležile konference. Določeno je, da bodo jamstva, ki jih bodo Združene ameriške države dale »zahodni zvezi« dejansko

omogočila oboroženo ameriško intervencijo v sleherni zahodno-evropski državi z izgovorom, da obstoji nevarnost »notranjega napada«.

Prav tako ni slučajno, da si toliko prizadevajo, da bi pritegnili v zahodni blok tudi Italijo, v kateri išče reakcija z mrzlično naglico podporo ameriških ekspansionistov proti ljudskemu gibanju za neodvisnost, mir in delo, ki se širi v tej državi.

V vsakem primeru pa so računali ameriških imperialistov in njihovih agentov z uvedbo političnega in vojaškega bloka zahodne Evrope narejeni brez krčmarja, ker se ne skladajo z interesi samih evropskih držav. Zato niti londonski, niti bruseljski in niti pariški sklepi ne morejo imeti nikakršne zakonite sile niti mednarodne avtoritete.

MADZARSKA JE SLOVESNO OBHAJALA 100-LET. MARČNE REVOLUCIJE

Stoletnico marčne revolucije je madžarsko ljudstvo proslavilo z velikimi slovesnostmi. V prestolnici Madžarske, ki je bila okrašena z zastavami, transparenti in slikami voditeljev marčne revolucije, so se zgrinjale množice iz vseh delov dežele. Madžarski parlament

Nižjeavstrijski kmetje terjajo agrarno reformo

V nižjeavstrijskih mestih Mistelbach in Horn se je preteklo nedeljo zbralo na stotine kmetov in kmečkih delavcev, ki so na velikih zborovanjih odločno postavili svoje zahteve.

V Mistelbachu je zbranim kmetom govoril deželni svetnik Genner. Dejal je, da živí v Avstriji sto let po odpravi desetine in tlake še na desettisoče malih kmečkih družin v neznosni odvisnosti veleposestnikov. Zemljiška gospoda še vedno brezsrčno izkorišča tisoče kmečkih delavcev. Avstrija še ni podvzela ničesar, da bi zajamčila kmetom življenjski obstoj na svobodni grudi; kmečkimi delavcem pa še vedno ni dala pravice, ki jih imajo delavci v industriji.

Dobesedno je Genner dejal: »V sosedni državi Češkoslovaški so docela izvedli pred sto leti pričeto kmečko odve-

se je ob tej priliki sestal k posebni slavnostni seji. Proslave so dosegle svoj višek na zborovanju v Budimpešti, katerega se je udeležilo pol milijona ljudi.

Na proslavah so bile zastopane številne inozemske delegacije, katerim je priredil državni predsednik Zoltan Tildy slovesen sprejem. Poleg sovjetske delegacije, ki jo je vodil maršal Vorosilov, so bile zastopane še Italija, Francija, Češkoslovaška, Jugoslavija, Avstrija, Poljska, Bolgarija i. dr.

Predsednik madžarske republike je sprejel iz inozemstva številne pozdravne brzojavke.

Maršal Tito je v svoji brzojavki v imenu jugoslovanskih narodov izrazil željo, da bi doseglo madžarsko ljudstvo čim večje uspehe pri svojem delu za obnovo dežele in pri svojih naporih za utrjevanje ljudske demokracije.

Ministrski predsednik Češkoslovaške Gottwald je v svoji pozdravni brzojavki ugotovil, da so narodi Češkoslovaške in Madžarske po zmagi nad skupnim sovražnikom — nemškim imperializmom — postali kovači svoje lastne usode.

Tudi general Markos je v imenu provizorične demokratične grške vlade čestital madžarskemu ljudstvu, ki je uresničilo one cilje, za katere se je pred sto leti borilo.

ČEŠKOSLOVASKA NA NOVI POTI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

akcija doživela popoln poraz ob nedavni politični krizi in poudaril, da je 28. februar 1948 v zgodovini Češkoslovaške pričetek novega razdobja v njenem razvoju.

Opozoril je na dejstvo, da je Komunistična partija Češkoslovaške pogosto opozarjala stranke v Narodni fronti pred državnim udarom, ki ga je pripravljala reakcija. Reakcija je špekulirala s predhodnimi težavami države ter skušala izrinuti iz vlade najmočnejšo stranko — Komunistično partijo Češkoslovaške in tako izpremeniti še pred volitvami odnos političnih sil v svojo korist. Toda reakcija je precejvala svoje ter podcenjevala ljudske sile, ker ni uvidela, da je češkoslovaško ljudstvo trdno odločeno braniti novo ljudsko demokratično uređitev.

Ko je govoril o ljudski demokraciji in novi ustavi Češkoslovaške republike, je Slansky poudaril, da bo nova ustava zajamčila ljudstvu vse pravice in svobode. Vendar pa svoboda veroizpovedi ne pomeni, da bo ljudstvo trpelo zlorabo cerkve in verskega tiska za vodenje borbe proti demokratični vladi Češkoslova-

ške republike. Poudaril je, da ni sile na svetu, ki bi mogla zaustaviti češkoslovaško ljudstvo na njegovi poti v socializem, in da velike manifestacije zadnjih dni jasno in nedvoumno pričajo o velikanskem zaupanju ljudstva v vlado Klementa Gottwalda. Niti ena vlada v naši zgodovini — je dejal Slansky — se ni uaslanjala na tako široke ljudske množice.

To je jamstvo za razvoj naše republike in srečno socialistično bodočnost.

Nato je govoril predsednik socialdemokratske stranke dr. Jon, ki je v imenu svoje stranke izjavil, da bo glasoval za program nove vlade. Generalni tajnik KP Slovaške Boštovanski se je v svojem govoru dotaknil mobilizacije naprednih sil Slovaške ter izjavil, da bo slovaško delovno ljudstvo z vsemi silami podpiralo novo vlado Klementa Gottwalda ter obnovljeno narodno fronto.

Predstavniki ljudske stranke, češkoslovaške socialistične stranke, stranke svobode in bivše slovaške demokratske stranke so se izjavili za program nove vlade Klementa Gottwalda.

Program nove Gottwaldove vlade je sprejela češkoslovaška narodna skupščina soglasno.

POLITIČNE VESTI

V Kairu je bil podpisan trgovinski sporazum med vladauna ZSSR in Egiptom. Po tem sporazumu bo egiptska vlada dobavila Sovjetski zvezi bombaž v zameno za žito, les in drugo blago.

V Queenslandu v Avstraliji traja stavka železničarjev že 6 tednov in še ni pričakovati, da bi se v kratkem končala. Stavkati so pričeli tudi pristaniški delavci.

Na Japonskem se bo delovno ljudstvo borilo proti poslabšanju življenjskih pogojev in za ustvaritev demokratične fronte. Tako je rečeno v resoluciji, ki je bila sprejeta na zborovanju v Osaki, ki se ga je udeležilo 80.000 delavcev, kmetov in nameštencev.

V Varšavi so slovesno odprli razstavo »Umetnost narodov Jugoslavije 19. in 20. stoletja. Razstava je bila doslej odprta v Leningradu, Pragi in Bratislavi.

V Rimu je minulo nedeljo demonstriralo 30.000 žena, ki so predale državnemu predsedniku De Nicoli spomenico, v kateri se italijanske žene odločno zavzemajo za mir in varnost in za ljudsko demokracijo. Spomenico je podpisalo dva milijona žena.

Otok Ciper bo po poročilu, ki ga je prejel »New York Times« postal angleški propagandni center za ves Srednji vzhod. Radijska služba za Bližnji vzhod, ki jo kontrolirajo Angleži, se bo že 16. t. m. preselila iz Jeruzalema na Ciper.

V Tripolis je prispela in pričela z delom komisija štirih sil za proučevanje vprašanja italijanskih kolonij.

Nič več

ne obstoja Balkan kot simbol zaostalosti

Ugledni češki publicist in novinar Stanislav Budin je na svojem potovanju po balkanskih državah obiskal Beograd, od koder je poslal praškemu neodvisnemu tedniku »Kulturna politika« zelo zanimivo reportažo, ki je bila objavljena pod naslovom »To je bil Balkan«. Ugotovitve češkega publicista bodo vsakakor zanimale slovensko javnost in zato objavljamo reportažo v prevodu:

»Kako se najlaže razgovorim v Beogradu, sem vprašal v vlaku srbskega profesorja matematike, ki se je vračal z obiska na Češkoslovaškem, »ruski, angleški ali pa morda nemški?«

»Češki« je odgovoril naš sopotnik z nasmehom.

Ta trditev je bila deloma prenapeta, toda z nekaterimi novimi rusko-češkimi esperantom se človek s Srbi povsem lahko dogovoril.

V Jugoslaviji človek lahko življenje direktno občuti, življenje, ki bi se z mogočnim tempom krvi. Jugoslavija preživlja graditeljsko vročico. Kaj to pomeni za zaostalo državo, katere zemljepisni položaj je bil v vseh jezikih sveta sinonim zaostalosti, lahko spoznamo šele tedaj, ko gledamo kako delajo gradbeni delavci v Beogradu, ko opazujemo ljudske množice na ulici, ali pa govorimo s posamezniki. Tu ni več razvalin — a še pred letom dni jih je bilo polno tako v sredi mesta kakor tudi na periferiji. Povsod rastejo nova poslopja. Sindikalna organizacija ima novo petnadstropno palačo, kjer dokončujejo streho, toda v pritličju že uradujejo. Zveza mladine ima novo šestnadstropno palačo, kjer vse mrgoli, kakor v panju. Toda ne grade samo stavb za urade, temveč tudi stanovanjska poslopja, novo gledališče, nove šole, vse je novo, novo.

In povsod v vsej Jugoslaviji se dela, dela. Zelo neradi vam govorim o številkah. Če vprašate po njih, vam odgovorijo: ob koncu petletke bomo imeli tega toliko in toliko. Odmev mogočne izgradnje se pa sliši tudi v samem Beogradu, ki ni samo glavno mesto, temveč tudi središče industrije. Grade se avtostrade, železnice, jeklarne, tekstilne to-

varne in kaj vem še vse. In glavna tema razgovorov je: gradi sel

Gradi se pa tudi nov človek. To zopet lahko razumemo samo tedaj, če se zavedamo preteklosti te države. To je bil Balkan. Toda graditelji hočejo izpremeniti ta sinonim. Ze danes ni več Balkan beseda, ki bi pomenila zaostalost, revščino, krutost, imperialistične intrige. Po nekaj letih ne bo po vsem svetu o tem niti sledu. Res je, še so ulice jugoslovanskih mest polne slabo oblečenih ljudi, kmetov, ki prihajajo s podeželja, oblečeni v narodne kroje, hodijo po ulicah z naivnimi očmi, opazujejo vele mestni promet. Toda pod to kmečko obleko, za temi naivnimi očmi se že riše nov, junaški, samozavestni, civilizirani človek.

V Jugoslaviji se o revoluciji ne govori. Pri nas, kot je znano, se o njej mnogo govori. Toda če je sploh kakšna država v času vojne preživela revolucijo, potem je to bila predvsem Jugoslavija. To ogromno junaštvo, to nezasišano trpljenje, neizmerno preganjanje, strahovite

žrtve (zavedate se jih tudi pri pogledu na visoko število invalidov) to vam šele obrazloži, kaj se v Jugoslaviji dogaja.

In če si to strašno in junaško vo'no pričramo na ozadje zgodovine turškega vladanja, fevdalne samostojnosti, krvave diktature, socialnega in narodnostnega pritiska — in zopet balkanske zaostalosti — potem se nam prikaže nova Jugoslavija v povsem drugačni sliki. Tukaj torej »srečno in svobodno življenje« pomeni točno ono, kar so te besede pomenile povsod, preden so jih ončastili slavnostni govorniki, cinizem in laži. To pomeni, da si to življenje, srečo, svobodo, človeško dostojanstvo gradi vsak sam in ves narodni kolektiv skupno, in direktno ga čuti, vsak dan bolj. Fašizem — to ni bila v Jugoslaviji samo teorija in boj proti njej, ni bilo samo poslušanje londonskega radia in strah pred gestapom. Fašizem — to je za vsakega Jugoslavana pomenilo lakoto, zaničevanje, ponižanje.

In na ta način se besede vračajo k svojemu prvotnemu smislu in pomenu.

Letalski promet v Jugoslaviji

Pred kratkim so bili objavljeni podatki o civilnem letalskem prometu v Jugoslaviji, ki so sila zanimivi in prikazujejo, kako se tudi letalski promet Jugoslavije močno razvija. Znano je, da je bil pred vojno civilni promet Jugoslavije šele v povojih in zato precej skromen. Preko države je sicer vodilo več zračnih linij, na katerih pa so potniški avioni obratovali večinoma le v kratkih poletnih mesecih. Največ linij, s katerimi je bila Jugoslavija po zračnem prometu povezana s tujimi državami, so razen tega vzdrževala inozemska podjetja s svojimi lastnimi piloti in avioni, razen tega pa je voznja z avionom veljala za razkošje, ki naj služi samo bogatim izbrancem; avion kot prometno sredstvo za široke ljudske množice sploh ni prihajal v poštev. V novi Jugoslaviji so se tudi na tem področju razmere bistve-

no spremenile, dasi Jugoslavija nima še niti dovolj avionov na razpolago niti dovolj strokovno usposobljenega osebja. Kljub številnim objektivnim težavam se pristojna oblastva z vsemi silami trudijo, da bi čim bolj povečala potniški letalski promet, povezala z njim vse glavne kraje države, zagotovila varnost in udobnost potovanja, ter omogočila potovanje z letali vsem delovnim ljudem in ne samo določenim izbrancem.

Resno prizadevanje jugoslovanskih oblasti je že lani imelo ugodne posledice, tako da je letalski promet že v drugem letu po vojni dosegel v primeru s predvojnimi velikim razmahom. Lansko leto so bila z rednimi progami, na katerih so dnevno obratovala velika potniška letala, povezana vsa glavna mesta republik Jugoslavije s središčem države Beogradom in tudi med seboj. Razen

in pričanja razumevali, da Titove fotografije na vsakem koraku niso izraz kulta voditelja, temveč ljubezni do človeka, ki je s svojo voljo in genialnimi zmožnostmi znal dvigniti prapor boja, znal voditi boj v trenutku, ko je bil videti že izgubljen in znal začeti izgradnjo po končani vojni tragediji. Ono so tukaj enostavno simbol najbolj poglobitnih doživetij vsakega človeka.

In ta narod kmetov, narod, katerega fizična in duševna lepota ter veliko junaštvo so tako dobro poznani tudi pri nas, ta narod ima danes končno svojo usodo v svojih rokah. Da pri tem koraku samozavestno naprej, ponosen na svoje delo, prepričan o svoji pravici — to je še nekako samoposebi umljivo. Seveda se delajo tudi napake, seveda, da je prišlo tudi do dogodkov, ki bi ne ugajali političnim estetom — toda vse to ni važno. Važno je, da dela 180.000 mladincev in mladink v brigadah pri gradnji avtostrad, elektrarn in jeklar, da se stotisoči kmetov, ki lahko prihajajo v svojih vaseh v zadržne domove, v ognjišča kulture, uče brati in pisati. Važno je, da je v življenju teh ljudi zavzela beseda kultura pomembno mesto: v dveh letih se je namreč število gledališč v državi podvojilo, potrojilo se je število kinematografov, pomnožilo število gledaliških in pevskih krožkov. Šole so prenapolnjene, neizmerna je žeja po znanju, povsod je polno mladih, energičnih zmožnih ljudi.

Jugoslavija preživlja velik zgodovinski prevrat, v katerem je z izredno vulkanično silo izbruhnila ogromna energija ljudstva. Uničila je nemško okupacijo in danes z istim poletom gradi novo življenje.

In Balkan ni več simbol zaostalosti.

tega sta bila Zagreb in Beograd po rednih letalskih linijah povezana tudi z mesti drugih evropskih držav, tako Prago, Dunajem, Parizom itd. Iz vseh krajev Jugoslavije je bilo torej možno potovati s potniškimi avioni v vse večje evropske kraje.

Seveda je bilo poskrbljeno za kar največjo varnost potnikov in blaga. Na vseh progah so obratovala najmodernejša dvomotorna letala, ki lahko sprejmejo poleg pasadke tudi 21 potnikov in ki lahko letijo tudi z enim samim motorjem. Vozijo jih najboljši piloti Jugoslavije, od katerih so nekateri preleteli že nad milijon kilometrov. Cena vožnje je sorazmerno nizka, da se aviona poslužujejo za potovanje vsi delovni sloji. Tako stane n. pr. vožnja iz Ljubljane do Beograda skoraj prav toliko kot spalni kupe brzovlaka. Ker pa traja potovanje z letalom iz Ljubljane do Beograda le dobri dve uri, z brzovlakom pa 10 ur, je potovanje z letalom zlasti za poslovne ljudi sila ekonomično in koristno. Da se tega vsi zavedajo, kaže najlepše število potnikov. Samo na linijah, ki jih vzdržuje domače državno podjetje (JAT-Jugoslovanski aero transport), je bilo lani več kot 33.000 potnikov, kar predstavlja že lepo število za mladi letalski promet. To število bo v letošnjem letu gotovo še naraslo, ker bo letos letalski promet Jugoslavije tak kot še ni bil nikoli. Za pomlad se pripravljena številna nova letala, ki bodo pričela obratovati na novih linijah po vsej državi. Tako bodo poleg že lani obstoječih otvorjene letos naslednje nove proge: Beograd — Split — Zagreb, Beograd — Reka — Dubrovnik, Zagreb — Reka, Beograd — Opatija, Ljubljana — Reka, Reka — Zadar — Split, s katerimi bo ustrezno zlasti številnim domačim in tujim turistom in obiskovalcem Dalmacije. Razen tega bodo letos uvedli še posebno novost — promet z aerotaksiji. Aerotaksiji bodo letos obratovali na vseh obstoječih progah in tudi tam, kjer sedaj sploh ni rednega letalskega prometa, na razpolago bodo potnikom v vseh večjih krajih, kjer so civilna letališča in to bo po potrebi ob vsakem času. Aerotaksiji bodo koristni zlasti v izredno nujnih primerih potovanja.

Tako se torej izpolnjuje zračni promet Jugoslavije, katerega se obeta zlasti letos posebno velik razmah.

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

FRANCE BEVK

Tega se tokrat ni bal povedati niti sam Birtič; le Špehonje ni bilo, iz previdnosti se ni dal doklicati. Zastopniki oblasti so stali kot okameneli, dušila jih je jeza in osuplost. Tega niso pričakovali. Ne samo, da je kaplan opozorjen in jim je ušel, zdaj še ta očitni upor. Strašili so, grozili, a močje so stali ko stena; le en nepremišljen korak, tekla bi bila kri. Zbali so se, jim mirno prigovarjali in jim obljubili, da se kaplan vrne. Vrsničani so jim le z nezaupanjem odprli pot, da so odšli po klancu.

Čedermacu je od besed kar šumelo po glavi. Bil je začuden. Še zmeraj ni do konca poznal svojih ljudi. Morda so največ pripomogli k njegovi rešitvi. Bil jim je hvaležen, ganjen do dna duše, čeprav mu od velike izmučenosti obraz tega ni izražal. V svoji radosti so bili malce razočarani nad njegovo ravnodušnostjo. Ob misli, kaj bi se bilo lahko zgodilo, ga je spreletel srh po telesu.

»Torej je bilo le bolje, da sem pobegnul,« je spregovoril zamolklo iz svoje poslednje misli. »Sicer bi si bili nakopali nepopravljivo nesrečo.«

»Še tako ni gotovo, da ne pride kaj nad nas,« je rekel Breškon.

»Ne verjamem. Dogodka v lastno ko-

rist niso tako opisali, da bi se višja oblast zaradi ugleda ne čutila primorana seči po strahovanju. Boje se očitka, da niso dovolj poznali pravega razpoloženja ljudstva.«

»Pa kako ste izvedeli, da gredo po vas?« je vprašal Vanc. »Kdo vam je povedal?«

Čedermac se je ozrl po obrazih mož, oči so se mu ustavile na Birtiču. Ta ga je s pogledom rotil, naj molči. Bal se je.

»Nekdo izmed vas mi je prišel povedat,« je rekel kaplan. »Ne smem ga imenovati. A tu pred vsemi ga pohvalim in se mu zahvaljujem. Usluge ni storil le meni, ampak tudi vam. In tudi vam se zahvaljujem,« mu je od ganjenosti zapel glas. »Ako se bomo zmeraj držali, se nam nič ne more zgoditi.«

Nastalo je nekaj trenutkov molka. »Zdaj je torej zopet, kakor je bilo?« je vprašal Birtič.

»Kako?«
»Po starem. Mislim — v cerkvi. Saj za to gre.«

Za to gre? Da, za to gre. Čedermac je stal kot olesnel, z zbeganim pogledom je premeril može. Vse, kar je po poti z muko odganjal, mu je zdaj hkrati splavalo na površje. Kaj naj jim reče?

Kako naj jim pove? Zaklel se je bil: nikoli več! — a to ni bilo glavno. Bal se je njihovega začudenja, njihovih pogledov, besed in misli. Lagati jim ne sme, a tudi resnice jim ne more povedati.

»Da, v nedeljo bo vse po starem,« mu je v stiski samo po sebi prišlo na jezik. In se je že skesal. Kaj je rekel? Preklicati ni mogel. »Lahko noč, močje!« je hitel; ni mu bilo več obstanka na mestu. »Pojdite domov! Lézitel! Pozno je že...«

In se je skoraj opotekel po klancu. Počutil se je neizrekljivo bednega. Sai bodo tako in tako izvedeli! Obstal je in se ozrl, kakor da jim je hotel nekaj zaklicati, ki so še vedno stali na mestu. Pa se je znova pognal dalje.

Bil je razburjen do zadnjega vlakenca, ko je prišel domov. Iz kaplanije je še zmeraj sijala luč in trepetala na drevju. Kako da Katina še ni šla spat? Bil je tako do konca razdražen, živčno napet, da ga je vsaka malenkost jezila. Vrata so bila zaklenjena, s palico je potrkal nanje. Katina mu je odprla.

»Ti si? Martinac!«
Hotela se mu je vreči okrog vratu, a mu je, ko ga je videla tako grozeče rosnega, le segla v roko.

»Zakaj pa še nisi šla spat?« je strogo zarenčal.

(Dalje.)